

Mangset, P., Heian. M.T. & Kleppe, B. (2022).
*Fortellinger om kunstnerliv. Kunstnerkarrierer og
kunstnerkår 1999–2019*. Fagbokforlaget.
DOI: <https://doi.org/10.55669/oa150802>

Musikkstudentene

Musikerne er den største kunstnergruppen i Norge. I Kunstnerundersøkelsen 2013 anslo vi at det finnes i overkant av 10 000 musikere i landet (Heian mfl., 2015). Dette utgjør omtrent halvparten av dem som normalt defineres som den norske kunstnerbefolkningen. Yrkesmulighetene til musikere er også mange. Det finnes et arbeidsmarked innenfor statlig finansierte kulturinstitusjoner: i symfoniorkestre, forsvarsmusikk og NRK. Ifølge Kunstnerundersøkelsen hadde én av fire musikere fast ansettelse i 2013, men de aller fleste musikere er selvstendig næringsdrivende (samme sted). Det finnes også et betydelig arbeidsmarked innenfor utdanningssektoren: i grunnskoler, videregående skoler, folkehøgskoler, universiteter og ikke minst i kulturskoler. Dessuten finnes det et stort kommersielt marked. Innenfor kulturinstitusjonene og utdanningssektoren finner vi mange faste arbeidsplasser. Selv om kulturskolene ofte ikke kan tilby fulle stillinger, gir de likevel tilgang til et stabilt arbeidsliv med sikker inntekt og ryddige arbeidsforhold.

Muligheten for fast ansettelse påvirker også inntekten til musikerne. I 2013 tjente norske musikere¹ i snitt totalt 457 000 i året, ca. 30 000 mer enn gjennomsnittsinntekten til den yrkesaktive norske befolkning i Norge

1 Kategorien «musikere og komponister».

(samme sted, s. 76). Om lag halvparten av inntektene kom fra kunstnerisk arbeid, mens en fjerdedel kom fra undervisning eller andre jobber som krever musikerkompetanse. Det var imidlertid store inntektsforskjeller mellom fast ansatte og andre musikere. De fast ansatte tjente mer enn dobbelt så mye som midlertidig ansatte og frilansere på kunstnerisk arbeid.

Arbeidssituasjonen til de selvstendig næringsdrivende – og særlig til musikere som jobber i et kommersielt marked – er annerledes enn arbeidssituasjonen til dem som jobber i offentlige institusjoner eller i utdanningssektoren. Blant offentlig ansatte er inntekten relativt jevnt fordelt. De som jobber i et kommersielt marked, er hele tiden prisgitt sin markedsverdi. Dette medfører ofte at et lite fåtall musikere stikker av med en stor andel av de totale inntektene. Her finner vi noen få økonomiske vinnere, men langt flere som aldri tjener nok til å kunne leve av det. Dette gjelder også i andre kunstneryrker, men det er kanskje aller tydeligst blant musikere, som i større grad enn både skuespillere og billedkunstnere er del av en kommersiell industri. I økonomisk litteratur omtales et slikt arbeidsliv, der inntekt er svært skjevt fordelt, ofte som en «superstjerneøkonomi» – et begrep som er hentet fra nettopp musikkbransjen (Rosen, 1981). Globaliseringen av musikkmarkedet har forsterket en slik tendens. Ved siden av at mange har lav inntekt, bærer selvstendige musikere også hele risikoen dersom markedet ikke lenger etterspør det de lager. Risikobegrepet er sentralt i faglitteraturen, og vi skal også komme nærmere inn på det i løpet av denne boka.

Hvilke inntektskilder finnes så for selvstendige musikere? Den amerikanske organisasjonen *Future of Music Coalition* har laget en oversikt over pengestrømmer i musikkbransjen.² Her definerer de følgende kategorier: 1) inntekter fra komposisjon, 2) framføringsinntekter, 3) inntekter fra innspilt musikk, 4) inntekter som innleid musiker, 5) inntekter fra opplæring og 6) inntekter fra reklame og merkevarer. Innenfor en norsk kontekst kan man også tilføye 7) inntekter fra offentlige stipendier. Med de siste tiårs digitalisering har vi sett en betydelig dreining i artisters inntekter fra salg av innspilt musikk til framføringsinntekter (fra levende forestillinger) og andre inntekter (Mangset & Hylland, 2017, s. 201–202). Det er også verdt å nevne at markedet for selvstendige musikere inkluderer både private og offentlige

2 <http://money.futureofmusic.org/>, sett juni 2022.

midler. Et stort marked for mange norske musikere er for eksempel skolekonserter, finansiert gjennom Den kulturelle skolesekken.

Det brede arbeidsmarkedet for musikere betyr også at det er jobb å få over store deler av landet. Mens andre kunstnergrupper er sterkt preget av Oslo-dominans, er ikke dette like påfallende blant musikere. Medlemstall fra kunstnerorganisasjonene viser at én av tre musikere er bosatt i Oslo, og at det finnes organiserte musikere bosatt i 334 av 356 kommuner i Norge.³

Det er få musikerjobber som nødvendigvis krever en formell utdanning. Man finner mange autodidakte musikere som har nådd svært langt, og ved prøvespilling til orkestre er det ferdigheter som legges til grunn for ansettelse, ikke utdanning. De fleste musikere har likevel lang kunstnerisk utdanning, særlig innen klassiske sjangre. Over halvparten av klassiske musikere har mer enn fem års kunstnerisk utdanning, og stadig flere musikere innen rytmiske sjangre har også lang utdanning bak seg. I dag finner man mastergradsutdanninger i utøvende musikk ved sju studiesteder i Norge. Det største tilbudet finner vi ved Norges musikkhøgskole. Der gikk de fleste av musikkstudentene vi intervjuet i 1999.

I rapporten fra 1999-undersøkelsen karakteriserte vi Norges musikkhøgskole som en institusjon preget av «mangfold og rivalisering i transittshallen» (Mangset, 2004, s. 233): Skolen tilbød et mangfold av studie- og karrieremuligheter, men den var også preget av «hierarki, konkurranse og seleksjon», ifølge flere informanter (samme sted, s. 238). Høgskolen var en «transittshall» i den forstand at studentene helst måtte inno og gjennom den for å komme videre i yrkeskarrieren. Men selve musikkstudiet var ikke nødvendigvis avgjørende for musikerkarrieren. For noen var det som skjedde *utenfor* skoleporten, minst like viktig eller viktigere. Studentene måtte dessuten delta i nokså utfordrende og stressende prøvespill, både i og utenfor musikkutdanningen, for å komme fram og opp i karriereløpet. Formell seleksjon gjennom prøvespill – og uformell kniving i studiemiljøet – ble av flere beskrevet som ganske brutal. Musikkstudentene hadde også mer kontakt med arbeidslivet enn både skuespiller- og billedkunststudenter: Mange av dem hadde en god del oppdrag og inntekter som frilansmusikere mens de studerte. Noen ganger kunne slike eksterne musikkaktiviteter

3 Tall fra Norsk Kulturindeks, basert på medlemstall i 19 norske kunstnerorganisasjoner i 2020.

nesten ta overhånd. Høgskolen prøvde å overholde en fast oppmøteplikt, men i praksis hadde musikkstudentene mye større frihet til å påta seg eksterne oppgaver enn skuespillerstudentene. Ettersom enkelte musikkstudenter utviklet en yrkeskarriere utenfor høgskolen, kunne de oppleve det formelle studiet nærmest som en unødvendig tvangstrøye. Det kunne bli fristende å hoppe av – hvis man alt var en suksessrik artist ute i det offentlige rom (samme sted, s. 235–237).

Hvordan gikk det så med musikkstudentene etter 1999?

Pianisten Ida

Da vi intervjuet den 22 år gamle *Ida* i 1999, var hun 2.-årsstudent på grunnstudiet ved Musikkhøgskolen i Oslo. Hun valgte utøvende linje og så for seg en videre yrkeskarriere som orkestermusiker, kammermusiker og akkompagnatør. Hun ville ikke satse ensidig på en solistkarriere. Mens hun studerte, tok hun også diverse frilansjobber, for eksempel ved de norske orkestrene og forsvarskorpssene, fortalte hun.

Ida hadde bakgrunn fra en musikkinteressert familie i Stavanger – med en mor som var klaverpedagog. Fra tidlig alder orienterte hun seg mot en profesjonell musikerkarriere: «Jeg begynte aktivt å ta timer med min mor da jeg var to og et halvt år», fortalte hun i 1999. Som musikkhøgskolestudent var Ida sterkt motivert for en yrkeskarriere som musiker: «Jeg kommer aldri til å klare å holde på med noe som ikke har med musikk å gjøre. Det er livet for meg, rett og slett», sa hun. Som barn og ungdom hadde hun vært med i musikkkonkurranser, hadde vært solist med Stavanger symfoniorkester og noen amatørorkestre, og fikk i tillegg erfaring som akkompagnatør fra musikkskolen og konservatoriet i byen.

I 1999 var Ida klar på at hun gjerne ville flytte tilbake og bosette seg i Stavanger. Hun var motivert for en fast jobb i Stavanger symfoniorkester. I årene før hun begynte på Musikkhøgskolen, hadde hun jobbet ganske mye som pianistvikar der.

Før jeg begynte å jobbe i Stavanger, var det min store drøm å spille i symfoniorkesteret i Stavanger. Jeg spiller cello òg, så jeg spilte i orkester hele oppveksten både på kulturskolen, sommerkurs osv.

Ble med andre ord tidlig bitt av orkesterbasillen. Da jeg satset på piano, savnet jeg liksom det å sitte i et orkester med masse kolleger – å musisere sammen med et så stort ensemble. Da jeg plutselig fikk mulighet til å vikariere i Stavanger, så syntes jeg jo det var kjempekjekt,

sa Ida i 1999. Men selv om hun da primært så fram mot en jobb i et orkester, var hun ikke negativ til andre musikkfaglige oppgaver: Hun kunne gjerne tenke seg å bli akkompagnatør på en høyskole, distriktsmusiker eller musikkpedagog, men det siste «ikke som en hovedgreie», som hun sa. Som ung musikkstudent holdt hun altså flere yrkesmuligheter åpne, samtidig som hun kunne tenke seg å kombinere flere sysler i et framtidig yrkesliv. På dette tidspunktet var det dessuten ingen fast orkesterpianist-stilling i SSO (stillingen ble opprettet i 2002), så orkesterjobben var mer en drøm enn en reell mulighet.

Vi intervjuet Ida igjen i mars 2019. Da var hun 42 år og fast ansatt pianist ved Stavanger symfoniorkester, en stilling hun har hatt sammenhengende siden 2003. Hun gikk altså rett fra hovedfagseksamen i akkompagnement våren 2003 til orkesterjobben i Stavanger samme høst. Det er en allsidig stilling, som omfatter flere oppgaver i tillegg til å spille i orkesteret, som for eksempel kammermusikk, solist-/dirigentprøver, kor-repetitør, solistoppdrag og prøvespill.

I tillegg til den faste jobben hadde Ida dessuten en god del ekstraoppdrag knyttet til kammermusikk, akkompagnement og annen konsertvirksomhet i inn- og utland.

Ida fikk altså rett etter avsluttet studium akkurat den jobben hun siktet mot i 1999. Hun flyttet hjem til Stavanger, slik hun ønsket i 1999. I 2019 – i ettertankens kranke lys – mente hun imidlertid at hun, som student, ikke var så ensidig orientert mot retur til Stavanger som det gamle intervjuet kunne tyde på. I 2019 var hun litt overrasket over hva hun sa i 1999. Hun husket dessuten at hun hadde mange spilleoppdrag i Oslo i studietiden, og at hun slett ikke var sikker på at hun ville tilbake til Stavanger. «Men så ble denne stillingen i Symfoniorkesteret i Stavanger opprettet. Det var en ny stilling som pianist, 100 %. Da søkte jeg på den, og var så heldig at jeg fikk den», fortalte hun i 2019. Når hun i ettertid så litt annerledes på valgsituasjonen hun sto i som musikkstudent, hang det trolig sammen med at hun studerte og virket i Oslo i omtrent fire år *etter* at vi intervjuet henne i 1999. I disse årene

etablerte hun seg sterkere som frilansmusiker i Oslo-regionen. Hun hadde mange oppdrag og følte seg ganske sikker på at det ville ordne seg med jobb i Oslo etter studiet. I 2019 minnte hun oss om at vi gjorde forrige intervju så tidlig som i 1999, og at hun etablerte seg sterkere i Oslo i årene etter:

Altså, i 1999, da hadde jeg gått på Musikkhøgskolen i to år. Jeg var helt på slutten av første avdeling. Da var jeg fremdeles ørlite usikker på om jeg skulle spille piano eller cello. Jeg hadde tenkt at jeg kanskje skulle søke på cello og begynne på første avdeling på nytt. Og ta et fullt cellostudium istedenfor. Men så fikk jeg så utrolig mye å gjøre på piano, så tidlig, i Oslo. Og jeg fikk gjort masse spennende ting på celloen ved siden av [...], alt mulig rart, spilte blant annet med Jan Werner,⁴ i flere år. Fikk være med på mye gøy.

Så ved avslutning av studiene i 2003 kunne Ida i grunnen tenkt seg å bli værende i Oslo, sa hun i 2019. Da stillingen i Stavanger ble utlyst, var hun i tvil: «Jeg må jo søke, men tenk om jeg ikke trives?» husket hun at hun sa til læreren sin. «Det går an å si opp», hadde læreren svart. Så hun søkte og fikk stillingen. Men hvis denne stillingen ikke hadde kommet opp, hadde hun nok blitt i Oslo – og frilanset der: «Da hadde jeg jo opparbeidet meg et ganske godt kontaktnettverk i Oslo og omegn. Så da var det jo veldig nærliggende å bli i Oslo», sa hun i 2019. Men Ida innså nå at hun hadde fått den drømmejobben hun så for seg alt tilbake i 1996 da hun søkte Musikkhøgskolen:

Og hva ville jeg jobbe mest med? Jeg husker at på søknaden min til Musikkhøgskolen sto det to linjer med framtidssønsker. Jeg hadde skrevet: Ønsker å jobbe i orkester med kammermusikk og akkompagnering, fortrinnsvis messing. Og det var jo i 96. Så den posisjonen jeg sitter i nå, er jo faktisk en «living dream», egentlig. Vi har jo fått nytt konserthus her i byen også. Så det har jo bare blitt enda bedre, helt strålende.

4 Jan Werner Danielsen (1976–2006) var en sanger fra Nord-Odal. Han sang musikal, klassisk og pop.

I 2019 var Ida altså fast ansatt i et offentlig finansiert symfoniorkester og hadde en del tilleggsinntekter ved siden av.

Etter 15–16 år i Stavanger hadde Ida ingen planer om å slutte i orkesterjobben for å gjøre noe annet: «Nei, hvorfor skal man [det]?» sa hun: «Jobben min er givende. Den utfordrer meg på så utrolig mange plan – hele tiden, og dette kan jeg gjøre med en gjeng strålende kolleger i en av Europas beste konsertsaler. Kan ikke si fra meg det», føyde hun til. Nå var hun dessuten kommet i en alder da nærheten til aldrende foreldre fikk større betydning:

Jeg er veldig glad for at jeg bor i byen her nå. Muligheten til å besøke foreldrene mine så ofte jeg vil, betyr også mye for meg. – Sånne ting tenkte jeg ikke svært mye på for tyve år siden,

sa hun til slutt.

Musikklektoren Jan Ragnar

Jan Ragnar er oppvokst i Kristiansund. Han var 22 år da vi intervjuet ham i 1999. Jan Ragnar hadde bakgrunn fra en musikkinteressert familie: «Jeg er født i kor og oppvokst i orkester, med en far som var kordirigent og en mor som sang i samme koret», fortalte han. Dessuten var faren cand.philol. med musikk hovedfag og undervisningsinspektør i en videregående skole.

Som student ved Musikkonservatoriet i Trondheim i 1999 hadde Jan Ragnar cello som hovedinstrument. Han hadde ingen planer om å bli fulltids orkestermusiker – og så for seg komposisjon, kammermusikk eller pedagogikk som aktuelle videreutdannings- og yrkesveier. Jan Ragnar begynte i svært tidlig barndom å spille piano, men gikk over til cello som åtteåring. Da vi intervjuet ham i 1999, var han klar på at han ville fortsette med musikkstudiene og ta et hovedfag, enten i «soloinstrument og kammermusikk» ved Musikkhøgskolen i Oslo eller i musikkvitenskap ved UiO eller NTNU.

Etter studiet kunne Jan Ragnar godt tenke seg å bli frilansmusiker. Han trodde også at han ville kunne livnære seg som frilanser i Trondheim. Av andre oppgaver tenkte han blant annet på komposisjon, men «ikke som noen hovedsyssel», og på undervisning: «Jeg er absolutt ikke fremmed for å undervise, men ikke på heltid», sa han først. Og videre: «Det er også en ting som

jeg kunne tenkt meg: Å undervise i videregående skole.» Han var i tillegg inne på å undervise ved et musikkonservatorium eller arbeide innenfor en musikkformidlingsinstitusjon.

Jan Ragnar hadde dermed ikke helt bestemte yrkesplaner i 1999. Han var åpen for flere alternativer, deriblant undervisning og formidling. Han så likevel ikke for seg at han noen gang i framtiden ville slutte helt å spille: «Det kommer jeg aldri til å gjøre. Uansett hva jeg jobber med, og uansett hva jeg tjener, så kommer jeg aldri til å slutte å spille», sa han i 1999.

Jan Ragnar prøvespilte for hovedfaget på Musikkhøgskolen, men kom ikke inn der, fortalte han i 2019. Han orienterte seg i stedet mot et musikkvitenskapelig hovedfag ved NTNU. Men han skrinla likevel ikke den videre utøvende utdanningen og karrieren med en gang. Han tok først et femte utøvende studieår på sitt hovedinstrument – cello – ved konservatoriet i Trondheim. Etter at han avsluttet det utøvende studieåret i 2001, tok han det musikkvitenskapelige hovedfaget og praktisk-pedagogisk utdanning ved NTNU, slik at han kunne undervise i skoleverket.

I 2019 var Jan Ragnar 42 år, lektor og fagleder i musikk ved Greåker videregående skole, men bosatt i Oslo. Vi møtte ham igjen på kontoret i Greåker en kald februar dag i 2019. Nå var Jan Ragnar den ene av to hovedansvarlige for musikklinja ved Greåker videregående – og trivdes godt med det. Han hadde en sikker fast inntekt som lektor og fagleder. Han hadde også en del ekstraoppdrag som musiker ved siden av den faste jobben – og tjente noe på det. Slike ekstrainntekter hadde maksimalt utgjort opp mot 100 000 kr i året, fortalte han. Jan Ragnar var gift. Kona var også musiker – med cello som hovedinstrument. Det betyr at de iblant kunne supplere hverandre når det gjaldt frilansjobber.

I årene etter at han avsluttet hovedfaget i 2004, hadde Jan Ragnar hovedsakelig arbeidet som musikkpedagog – primært i videregående skole. Dermed ser det ut til at eventuelle planer om en rent kunstnerisk utøvende yrkeskarriere ble skrinlagt. Han prøvde seg riktignok på noen prøvespill til orkesterjobber, men var ikke noe særlig bekvem med det. Han flyttet også til Oslo, primært av familiære grunner, og søkte stillinger i Oslo-regionen: «Jeg søkte på nokså mange forskjellige ting, men disse undervisningsstillingene kom nokså fort opp. Så etter å ha fått jobb her [på Greåker videregående], så søkte jeg ikke flere steder», sa Jan Ragnar. Og videre: «Jeg leste jo noen stillingsannonser, på den tiden der. Og sendte ut søknader dit man kunne, og så

fant jeg ut, i løpet av PPU-studiet, at det å undervise på videregående slettes ikke var så verst.»

Jan Ragnar hadde ingen planer om å skifte yrke i 2019. Han leste knapt stillingsannonser lenger. Dessuten mente han at det ville vært altfor økonomisk utrygt å gå over til fulltids kunstnerisk virksomhet. Han virket fornøyd og veletablert som fagleder og lektor ved en musikklinje på en videregående skole. Hva var det han likte mest med jobben?

Det er møtet mellom fag og mennesker. Og så er det det at i videregående skole får man brukt bredden av kompetansen. Nå har jeg jo tatt utdanning både innenfor utøvende, skapende og reflekterende musikkfag. Og her får jeg brukt alt dette på et til tider relativt høyt nivå,

svarte Jan Ragnar til slutt.

Konsertsangeren Marianne

Som barn og ungdom hadde *Marianne* ingen planer om å bli musiker. «Jeg hadde tenkt å bli lege. Det var jeg helt klar på», sa hun i 1999. Men hun hadde spilt fiolin da hun var liten og var «veldig glad i å synge»: Hun sang i barnekor og Ten Sing-kor, og var solist i den lokale kirken på Hedemarken, der hun vokste opp, fortalte hun i 1999. Hun nølte likevel lenge underveis mot en profesjonell musikkutdanning og musikerkarriere: Hun lot seg først overtale til å gå på musikklinja på videregående, men sikret seg andre karrieremuligheter ved å gå over på allmennfag i 3. klasse. Det gikk imidlertid «veldig bra» med sangen på musikklinja, og læreren sa: «Hvorfor ikke søke på Musikkhøgskolen og prøve?» Marianne søkte seg først til den trygge pedagogikklinja ved Musikkhøgskolen, fordi hun «følte at det var ganske 'safe' å gjøre det», som hun sa. Etter hvert gikk hun over til utøvende linje og søkte også opp-tak på diplomstudiet, som er en prioritert utdanningsvei for musikere med solistambisjoner.⁵ Men der kom hun «akkurat ikke inn», fortalte hun.

5 «[Diplom]studiet retter seg mot spesielt talentfulle musikere som sikter mot en profesjonell solist- eller kammemusikk-karriere. Velger du denne muligheten, er du i toppsjiktet av norsk og internasjonalt musikkliv», jf. NMH | Diplomstudiet i utøving, des. 2021.

Da vi intervjuet henne i 1999, var Marianne altså slett ikke sikker på at hun ville bli – eller forbli – yrkesaktiv musiker framover: «Hvis det går bra, så er det kjempegøy. Og da fortsetter jeg med musikk. Men hvis jeg jobber i fem–seks år og finner ut at det er for tungt, [at] det er for slitsomt, og [at] man tjener ingenting. Da finner jeg heller på noe annet», sa hun. Hun var ellers ikke fremmed for å jobbe med kulturadministrasjon eller musikkundervisning ved et konservatorium, hvis hun ikke lyktes som profesjonell sanger – eller ble lege.

Trass i denne litt nølende veien inn til sangerkarrieren hadde Marianne også noen offensive kunstneriske ambisjoner alt i 1999. Hvor trodde hun at hun ville stå i karrieren om 5–10 år? «Ønskene er å være frilanser, utøvende sanger, og kunne leve av det. Det er ambisjonene. Men det vil jo vise seg. Men rett og slett å jobbe som sanger, i Norge, og også prøve å få et større marked utover i Europa», sa Marianne i 1999. Hun regnet med at hun fortsatt ville bo i Oslo om 5–10 år, men hun mente samtidig at «Norge er et veldig lite land, i hvert fall på operasiden». «Når jeg har vært her i Oslo i seks år og jobba og kjenner folk og sånn, så kan jeg heller dra et annet sted», tilføyde hun. I 1999 hadde Marianne ikke helt avklart for seg selv om hun ville satse på opera eller på en ren solistkarriere. Men hun var sikker på at hun ikke kunne tenke seg bare å stå i et operakor: «Jeg liker å stå litt i rampelyset, da», sa hun litt selvironisk. Og i operakoret blir man bare «del av en mengde». Derfor så hun kanskje heller for seg en framtid som solist? «Jeg gjør fremdeles det. Det har gått så bra på studiet, og jeg har allerede en god del å gjøre som sanger ute i kulturlivet, og da har jeg fremdeles troen på at jeg kan nå langt. Prøver å beholde den [troen] inntil det motsatte er bevist», svarte Marianne i 1999.

I 2019 var det ingen tvil om at Marianne hadde lyktes som sanger – i tråd med ambisjonene i 1999: Nå var hun «en av Norges ledende mezzosopraner og blant Europas fremste konsertsangere», ifølge Store norske leksikon⁶. Vi møtte henne igjen til intervju på Baker Hansen på Majorstua i mars 2019. Nå ga hun konserter på konsertscener over hele verden – både i Europa, Japan og USA. Og hun fortalte at hun hadde en ganske høy inntekt, oppimot 1 million kroner i året. «Jeg er på en måte kommet ganske langt, lenger enn jeg kanskje hadde trodd. Jeg nærmer meg vel sakte, men sikkert,

6 <https://snl.no>, mai 2020.

høyden av karrieren, sånn jeg ser det. Men jeg føler jo at jeg nå framover kanskje har ti år til høydepunktet», konstaterte Marianne i 2019.

Marianne var ferdig med studiene ved Musikkhøgskolen i 2000 – 25 år gammel. Deretter var hun frilanssanger i Oslo et års tid. Fra 2001 fikk hun dessuten en lovende toårskontrakt med Operaen i Hannover, Tyskland. Men Marianne erfarte nå klart at hun foretrakk konsertscenen framfor opera. Hun avbrøt kontrakten med Hannover-operaen etter ett år, dro hjem, giftet seg og flyttet til Nord-Norge, fortalte hun i tilbakeblikk i 2019. Hun oppholdt seg – sammen med ektemann og etter hvert to sønner – i Harstad og Lofoten i til sammen 16 år. Man skulle kanskje tro at det ville være vanskelig å opprettholde og videreutvikle en internasjonal solistkarriere derfra? Men det hadde hun utvilsomt greid, dels ved hjelp av en aktiv agent og manager: «Jeg har hele tiden videreutviklet karrieren internasjonalt parallelt med at jeg har bodd veldig langt borte», sa hun. Hvordan var det egentlig mulig?

Det er vel et slags lite unntak [...]. Litt sånn der: «Ja, for hun bor faktisk der, men klarer seg likevel.» Det er nesten blitt sånn at det blir lagt merke til. Istedenfor å bli en av mengden. Også internasjonalt til en viss grad. Du kan bo i Lofoten; veldig mange vet hvor Lofoten er. Det har ikke hatt bare negativ effekt. Men jeg ville ikke anbefale noen andre å gjøre det som jeg gjorde. For det skal egentlig ikke gå an, for det er det samme her, egentlig i kulturlivet, at det er Oslo eliten sitter,

sa Marianne i 2019. Hun fikk altså to barn i denne perioden, men opplevde det ikke som noen stor karrierehindring: «Det har påvirket min jobbsituasjon i den grad at jeg har vært litt mindre fri enn hva jeg hadde vært hvis jeg ikke hadde barn», sa hun. Men «jeg hadde en mann som stilte veldig opp». Under årene i Nord-Norge var Marianne også deltidssysselsatt med administrative oppgaver på en musikkfestival som ektemannen drev – en type arbeid hun hadde vist interesse for alt i 1999.

Da vi intervjuet henne i mars 2019, var hun tilbake i Oslo. Snart skulle de to sønnene komme etter. Hun hadde ingen planer om å oppgi eller trappe ned karrieren med det første: «Nå er det karrieren som gjelder, litt nådeløst», sa hun med et smil. Men hva med de neste 20–30 årene? Aldring kan

skape kroppslige og kunstneriske utfordringer for sangere. Men 43 år gamle Marianne regnet med å fortsette karrieren i mange år framover. Det kunne likevel bli aktuelt å bruke mer tid til undervisning etter hvert – kanskje som professor ved Musikkhøgskolen?

Kulturskolerektoren Ann-Kristin

Ann-Kristin var 26 år gammel og hovedfagsstudent i musikkpedagogikk ved Musikkhøgskolen da vi intervjuet henne i 1999. Hun var opprinnelig fra Sørumsdal – en kommune om lag tre mil nordøst for Oslo. Ann-Kristin hadde trombone som hovedinstrument og var – som student – særlig opptatt av musikkformidling for barn og unge. Hun jobbet en god del med musikkprosjekter og tjente en del penger ved siden av studiene, blant annet som dirigent og instruktør i skolekorps. Hun begynte å spille som elleveåring, først althorn i skolekorps, seinere trombone. Som barn og ungdom var hun ikke alltid sikker på om hun ville satse på musikken. På et tidspunkt var hun til og med «på nippet til å slutte». Men hun var også med i en sanggruppe som deltok i Ungdommens kulturmonstring, og hun «spilte og sang masse, hadde ikke sceneskrek og stilte opp på alt som var», fortalte hun i 1999. Etter hvert begynte Ann-Kristin på musikkgymnas, for hun hadde «jo alltid visst at jeg var litt musikalsk». Til slutt var det særlig spillelæreren på videregående som ga henne tro på at hun var flink nok til å søke Musikkhøgskolen.

Som musikkstudent i 1999 var ikke Ann-Kristin helt fremmed for å bli kulturskolerektor etter hvert. Men «det er ikke det som jeg jobber mot, heller», sa hun da. Hun hadde snarere ambisjoner om å bli «lærer her på huset [altså: ved Musikkhøgskolen] i musikkformidling». Ellers hadde hun ikke veldig presise yrkesplaner: «Jeg skal spille trombone og spille det som er gøy for meg og for de målgruppene som jeg ønsker å spille for», sa hun, fortsatt i 1999. Hva slags yrke siktet hun seg da inn mot? «Jeg har egentlig ikke peiling. Det er åpent. Til høsten skal jeg spille musikal. Jeg peiler meg bare inn på de områdene som er ukjente, og som høres gøy ut», svarte Ann-Kristin. I praksis kunne det bety at hun ville bli frilanser. På det tidspunkt ønsket hun iallfall ikke å bli definert inn i et svært avgrenset karriereløp:

Fordi jeg er ikke så veldig glad over å bli satt i en eller annen bås, og der skal jeg være. Mens det med å kunne ta muligheter og gjøre egne prosjekter, det er viktig for meg. Å utvikle nye ting sjøl er utrolig tilfredsstillende. Som for eksempel å lage musikk og sette opp konserter i forskjellige sammenhenger.

Hun mente også at det var «lite sannsynlig» at hun kom til å forlate den kunstneriske delen av yrkeskarrieren.

Da vi møtte henne igjen i 2019, fortalte Ann-Kristin at hun hadde hoppet av hovedfaget i musikkpedagogikk en periode fra 2000 for å arbeide med flere musikkformidlingsprosjekter for barn og unge: Hun var engasjert i en musikal på Chateau Neuf, spilte konserter i bandet Klangs Musikkverksted, ga ut barneplate og bidro til Barne-TV på NRK. Slik var hun i ferd med å etablere seg som prosjektorientert frilansmusiker i Oslo-regionen. I 1999-intervjuet erklærte hun dessuten at hun aldri kunne tenke seg å flytte tilbake til Sørumsund. Hun var i stedet nokså sikker på at hun ville bli boende i Oslo, fordi «det er her det er jobber – eller sånne jobber som jeg vil ha, som gjør at jeg kan være fleksibel, og være litt alene», sa hun. Alt da var hun på full fart inn på frilansmarkedet i Oslo-regionen, «så å flytte et annet sted nå ville være kjempedumt», mente hun.

Men etter hvert kom de musikkpedagogiske prosjektene – ikke minst instruksjon og dirigering av korps – til å utgjøre en økende andel av sysselsettingen hennes, fortalte hun i 2019. Fra 2002 og noen år etter fikk hun dessuten tre barn. Hun tok opp igjen og fullførte hovedfaget i musikkpedagogikk i 2006. Fra 2003 og framover begynte hun også å jobbe som lærer ved ungdomsskoler, først i Rælingen, seinere i Nittedal, samtidig som hun fortsatte med diverse frilansprosjekter ved siden av, som korpsseminar, barnekonserter, kirkekonserter og festivaler. Hun flyttet også ut av Oslo, først til Rælingen, og seinere – i 2006 – tilbake til Sørumsund. Hun fortsatte å jobbe som lærer ved ungdomsskoler og kulturskole, kombinert med frilansaktiviteter. Hvorfor gikk Ann-Kristin over fra ren frilansjobbing til en fastere stilling som lærer – og etter hvert rektor? Familiesituasjonen virket inn: «I 2003 begynte jeg å jobbe på en ungdomsskole, for jeg tenkte at jeg skulle jobbe på dagtid. For det hadde jeg aldri gjort før. Det passet litt bedre med barn, åpningstider i barnehage og sånn», sa hun i 2019.

Fra 2012 ble den da snart 40 år gamle Ann-Kristin tilsatt som rektor ved Sørums kulturskole, en stilling hun fortsatt hadde da vi snakket med henne i 2019. Ville hun fortsette i kulturadministrativ stilling? «Ja, jeg liker det veldig godt. Jeg liker å jobbe som leder, men om jeg skal jobbe som det resten av livet, vet jeg ikke», svarte hun i 2019. Hvordan fikk hun jobben som rektor, søkte hun seg målrettet fra stillingen som kulturskolelærer til rektorstillingen? Nei, det var snarere litt tilfeldig, svarte hun. Og: «Jeg hadde egentlig tenkt at det må jo være en helt fantastisk jobb. Så det hadde jeg kanskje drømt litt om. Men jeg hadde den der jente-tankegangen med meg om at den rektorutdannelsen har ikke jeg, og dermed så er jeg ikke kvalifisert for å være rektor.» Men:

Man tenker at man skal ha kompetansen på papir for å søke en jobb, da. Men så ble jeg spurt om jeg bare kunne vikariere litt, for det ble noe sykdom, og så merket jeg jo fort at det var jo en jobb jeg mestret fint. Så når den ble lyst ut etter et halvt år, så fikk jeg den jobben,

sa Ann-Kristin.

I 2019 mente hun at det var for seint å gå tilbake til en rent kunstnerisk utøverjobb. Det ville kreve masse øving å komme opp igjen på et tilstrekkelig høyt profesjonelt nivå:

Så jeg tror ikke jeg har kapasitet til å investere for å komme dit, at jeg kan spille så mye som det jeg gjorde. For det merker jeg nå, når jeg må ta opp instrumentet og skal begynne å spille og øve fram til en konsert eller et eller annet, så er det veldig krevende. Det tar mange timer å øve,

sa Ann-Kristin. Men hun spilte fortsatt litt offentlig fra tid til annen. Nå hadde hun en grei fast inntekt som kommunalt ansatt, men knapt lenger ekstraintekter fra musikkaktiviteter. På intervju tidspunktet i april 2019 hadde Ann-Kristin passert 46 år. Hun kunne nå godt tenke seg å fortsette i kulturadministrativ stilling fram til pensjonsalder.

Plateprodusenten Vegard

I 1999 var *Vegard* 26 år og 1.-årsstudent på diplomstudiet ved Musikkhøgskolen. Da vi intervjuet ham i 1999, hadde han bak seg fire år ved kandidatstudiet. Han var dermed inne i sitt femte år som musikkhøgskolestudent. Som diplomstudent var Vegard eslet til en solistkarriere på hovedinstrumentet, saksofon. Han hadde konsentrert seg om å spille klassisk saksofon. Hans største ønske for en framtidig karriere var «å reise rundt og være kammermusiker. Spille med pianist og andre musikere, og spille rundt i store deler av Europa og verden», sa han. Derimot oppfattet han det som «nesten uaktuelt» å få jobb i et norsk symfoniorkester, ettersom det er «så få verker som er skrevet med saksofon», og ettersom det stort sett var «én person som fyller den jobben i Norge».

Under oppveksten i Svelvik i Vestfold var Vegard sterkt motivert for musikkutdanning og -karriere: «Det var ikke noe alternativ», annet enn at han skulle spille saksofon, sa han i 1999. Han spilte i korps i mange år – fram til 16–17-årsalder. Han gikk også på sommerskole i regi av Norges Musikkorps Forbund. Dessuten tok han privatundervisning. Etter videregående gikk han på Tonheim folkehøgskole. Han fikk også mulighet til å spille profesjonelt i militærkorpset i Halden, før han kom inn på Musikkhøgskolen, om lag 20 år gammel.

Som musikkstudent i 1999 så Vegard primært for seg en yrkeskarriere som frilansmusiker, men han var heller ikke fremmed for en alternativ karriere i musikklivet, for eksempel som lydtekniker eller musikkadministrator: «Jeg har tenkt en del på det, opp igjennom. Jeg tror jeg kommer til å holde på med musikk i en eller annen form. Om ikke utøvende, så kommer jeg til å jobbe med musikk», sa Vegard. I 1999 følte han seg ikke helt sikker på om han fortsatt ville være profesjonell musiker om fem til ti år, men han fant det «høyst sannsynlig». Han hadde som nevnt liten tro på at han kunne få jobb i et symfoniorkester. At han skulle bli distriktsmusiker ute i et norsk distrikt, oppfattet han også som høyst usannsynlig, ikke minst fordi kona var kammermusiker i Oslo. Han kunne heller ikke tenke seg å bli lærer i musikkskole: «Jeg ville gått på veggen etter et par-tre uker», uttalte han da. Hovedmålet var derimot å bli kammermusiker: «Det å reise rundt og gjøre kammermusikk, det er det jeg elsker», sa han. Som student var Vegard allerede aktivt utøvende musiker: «Reiser for så vidt en del rundt nå også, og holder konserter», sa han i 1999.

Vi møtte den nå 46 år gamle Vegard igjen for intervju på en stillferdig kafé i Torggata i Oslo en formiddag i februar 2019. Nå var han daglig leder og deleier i det klassisk orienterte plateselskapet LAWO Classics i Oslo. Han spilte ikke noe særlig profesjonelt lenger, men hadde bak seg rundt 10 år som profesjonell frilansmusiker, fra han var ferdig med diplomstudiet i 2000 og fram til 2010. Han startet LAWO Classics sammen med en kompis i 2008. Etter et par år – i 2010 – fant han ut at dette arbeidet egentlig var en heltids-geskjeft:

Da hadde jeg produsert musikk for andre musikere helt siden 2000, men i mindre grad. I de ti årene var det spilling som var det viktigste. Så jeg fikk jo gjort veldig mye av det jeg hadde drømt om og hadde lyst til i løpet av de årene,

sa Vegard. I 2019 syntes han altså at han hadde fått oppfylt mange av sine kunstneriske drømmer og ambisjoner gjennom ti år som frilansutøver. Da han var i slutten av 30-årene, satset han på en ny karriere som gründer og leder av et klassisk plateselskap. Hvordan og hvorfor skjedde det?

Det var litt sånn: Veien blir til når man går. Jeg gjorde det jo bare som en slags hobby til å begynne med. Og så ble det mer og mer ut av det. Det som skjedde, var at jeg og kollegaen min, vi begynte som et team. Han er tekniker og jeg produsent. Så vi gjorde en del produksjoner, litt for kor, litt kammermusikk og sånn. Vi begynte egentlig i det små, gjorde noen få i året, sammen med at jeg var musiker, og alt det andre jeg drev med. Og så ble det bare mer og mer, det ballet på seg, og til slutt så gjorde vi såpass mange produksjoner for andre plateselskaper, så vi tenkte at: Hvorfor starter vi ikke bare vårt eget plateselskap? Så har vi kontroll på produktet, også kunstnerisk, helt til det er ferdig,

svarte Vegard. I 2019 oppfattet han seg både som musiker og entreprenør:

Jeg er jo entreprenør, for jeg har jo bygget opp et firma fra på en måte ingenting til [...]. Nå har vi jo en omsetning på nærmere 5 millioner. Og har bygd oss opp fra å være et sånn underdogselskap til å bli

på en måte [...] det største klassiske plateselskapet i Norge. Og gjør oss ganske gjeldende internasjonalt, vil jeg si. Vi har blitt lagt merke til der ute, og vi blir lyttet til. Vi blir liksom skrevet om. Så i fjor fikk vi vel litt over 360 anmeldelser på platene våre,

fortalte han videre. Han oppga selv å ha en lønn på oppimot 500 000 kr i året. Han tjente dermed mer enn mange frilanskunstnere, men mindre enn en del kunstnere i mer kommersielle markeder. Vegard var nesten ikke aktiv som frilansmusiker lenger. Han dirigerte amatørkorps fram til 2012 og spilte noen saksofonkonserter helt fram til 2016. Det ga tidligere noen tilleggsinntekter – kanskje vel 200 000 kr i året.

I 2019 hadde Vegard vært gift i over 20 år. Han og kona hadde da to nesten voksne barn, begge med musikerambisjoner. Selv om Vegard kunne sies å ha beveget seg inn på et annet musikalsk spor enn hva hans opprinnelige planer og ambisjoner var, hadde han likevel forblitt innenfor et klassisk musikkmiljø.

Hvordan så 46-årige Vegard på yrkeslivet framover – etter 2019? «Det ser greit ut framover. Jeg håper jeg jobber til jeg er pensjonist og vel så det. At jeg får med meg helsa og alt sånn. Så det ser jo veldig bra ut nå. Jeg ser ingen tydelige skjær i sjøen», sa han. Men fins det noen alternativ sysselsetting du eventuelt kunne tenke deg, spurte vi: «Det eneste jeg har tenkt, en tanke jeg ikke har tenkt helt ut, det er jo at jeg har en mulighet til å gå tilbake til å bli musiker igjen. Hvis jeg på en måte har lyst til det», sa han. «Ja, kan du det?» spurte vi. «Ja, det tror jeg at jeg kan. Jeg holder det jo varmt hele tiden», sa Vegard til slutt.

Vokalisten Jan-Tore

Da vi intervjuet *Jan-Tore* i 1999, var han 27 år og sangstudent på kandidatstudiet ved Musikkhøgskolen i Oslo. Han var oppvokst i Holmestrand i Vestfold. I 1999 hadde han gjennomført to av fire studieår. Men nå hadde han bestemt seg for å ta ett års permisjon for å drive med musikk på egen hånd, fortalte han. En av grunnene til at han ville ta permisjon, var at han var usikker på om han ville bli klassisk sanger eller popsanger. Jan-Tore hadde prøvd seg innenfor flere sjangre: «rap, etnisk pop, 'litt voksen pop' og techno», for-

talte han. Tidligere hadde han også vært innom danseband. På intervju-tidspunktet i 1999 var han med i en popgruppe som hadde fått platekontrakt med Universal Music. Nå ville han gjerne gi popkarrieren en sjanse. Under et permisjonsår kunne han også få mulighet til å ta private timer og drive oppsøkende virksomhet. «Det er en type utdanning du ikke får her på skolen, når det gjelder det å få kontakter og sånne ting», sa Jan-Tore i 1999. Men han hadde tenkt å fullføre de to siste årene av kandidatstudiet etter permisjonen. Derimot siktet han seg verken mot hovedfag eller diplomstudium etterpå.

Før han begynte på Musikkhøgskolen, hadde Jan-Tore også sunget i seks år i Gli Scapoli, et profesjonelt mannskor med repertoar som spente fra klassisk til rock. Han hadde også bak seg universitetsstudier i statsvitenskap, pedagogikk, livssyn/etikk og mediekunnskap, før han studerte musikk.

Som barn og ungdom hadde Jan-Tore sunget i barnekor, vært med i Ten Sing og sunget i «små popband». Det gikk imidlertid mange år før Jan-Tore tenkte på musikk som en mulig framtidig yrkesvei: «Det var først da jeg ble tjue år og kom til Oslo, at jeg begynte mer aktivt, også mer mentalt, å tenke på å drive med musikk som noe mer enn bare en sånn hobbygreie», sa han i 1999. Han beskrev det som nesten tilfeldig at han kom til å søke seg til Musikkhøgskolen:

Da jeg flytta til Oslo, kom jeg inn i dette Gli Scapoli, som var et kor på veldig profesjonelt nivå. Og det blei mye synging. Jeg begynte å ta litt timer. Jeg fikk oppfordring fra sangpedagogen om å søke på Musikkhøgskolen. Og så gikk jeg opp på høgskolen her rett før fristen gikk ut, og tenkte at: Det kunne jo ikke skade; det hørted artig ut. For jeg syntes at studiet i seg sjøl virka spennende. Så søkte jeg og kom inn. Så du kan si at min målsetting var ikke nødvendigvis det at jeg på død og liv skulle bli en klassisk sanger, men fordi jeg syntes studiet i seg sjøl var spennende.

I 1999 så Jan-Tore det som aktuelt å kombinere utøvende sang med undervisning, for eksempel som musikklærer ved en folkehøgskole eller ved musikkgymsnas, etter studiene.

Han tenkte også at han kanskje kunne få jobb i Rikskonsertene (nå: Kulturtanken), der han trodde at han ville kunne kombinere undervisning og utøving. Han så også Operakoret som en mulig, men ikke særlig sannsyn-

lig, framtidig arbeidsplass. Var det kanskje aktuelt å bli frilans klassisk sanger? «Det er et realistisk alternativ, men det er ikke det jeg ønsker meg først», svarte Jan-Tore. Svaret hang sammen med at han var gift allerede som student. Selv om de ikke hadde barn ennå, syntes Jan-Tore det var betenkelig å satse på å bli frilanser, når man også hadde «ansvar for andre».

Underveis i studiet tok han altså permisjon. Men han var også såpass usikker på valg av yrkesvei at han var inne på å slutte helt på studiet hvis han møtte særlig interessante musikkfaglige utfordringer og muligheter utenfor skolen. Da kunne han kanskje styrke kompetansen mer utenfor enn innenfor Musikkhøgskolen, mente han.

For tjue år siden hadde altså Jan-Tore ikke særlig klare framtidsplaner: Skulle han satse på pop eller klassisk? Utøving eller pedagogikk? Som frilanser eller fast ansatt? Utøving eller administrasjon? Han hadde flere yrkesmuligheter, men ingen definitiv prioritet. Men han så det som mest realistisk å fullføre musikkstudiet etter ett års permisjon og finne seg et musikkfaglig yrke. Hvordan trodde han at arbeidssituasjonen hans ville bli om 5–10 år, spurte vi: «Da ser jeg for meg at jeg bor et stykke unna Oslo, ja at jeg bor i Vestfold eller Telemark, har kone og kanskje ett til to barn, og at jeg jobber som musikk lærer på folkehøgskole eller musikkgymnas», svarte Jan-Tore i 1999.

Da vi møtte ham igjen i mars 2019, var Jan-Tore 47 år – og del av vokaltrioen Nordic Tenors. Han er fortsatt gift – og hadde nå tre barn. Familien flyttet fra Oslo og hjem til Holmestrand i 2006. Nordic Tenors er en vokalgruppe som besto av tre tenorer, hvorav én bodde i Kristiansand, én i Oslo og én altså i Holmestrand. I tillegg hadde de en administrativ medarbeider som bodde i Stavanger, fortalte Jan-Tore. De tre sangerne møttes ofte i det som het Øvingslokalet i Oslo, og på turnésteder rundt om i landet. Nordic Tenors kombinerte klassisk sang med mer populære sjangre: «Det er en del klassisk, men vi gjør også alt fra jodling, pop, vise, musikal. Så egentlig har jeg bare fortsatt den linjen, at jeg gjør både klassisk musikk og popmusikk», fortalte Jan-Tore i 2019. Han hadde nå for lengst skrinlagt ambisjonene om en ren popkarriere. Jan-Tore fortalte at han kom med i Nordic Tenors, som da hadde eksistert i et par år, fra 2005. Fra han avsluttet kandidatstudiet ved Musikkhøgskolen i 2002, til 2005, underviste han litt i musikk samtidig som han hadde noen frilansoppdrag. Han hadde drevet mindre med undervisning etter 1999 enn han så for seg da han var student.

Nordic Tenors gjorde tidlig nasjonal suksess: De vant komiprisen som «årets nykommer» i 2006. De opptrådte på kong Haralds 70-årsdag i 2007 og ved åpningen av den nye operaen i Oslo i 2008. I de første årene fikk Nordic Tenors mange slags forespørsler – og opptrådte ikke minst for privat næringsliv, fortalte Jan-Tore. Fra 2010 tok de imidlertid mer kontroll over egen virksomhet. De omdannet Nordic Tenors til aksjeselskap og begynte mer systematisk turnéplanlegging. Da vi intervjuet ham i 2019, fortalte Jan-Tore at de særlig turnerte rundt i kulturhus samtidig som de fortsatt hadde noen oppdrag for privat næringsliv. De ga om lag 80 konserter i året – over store deler av landet. Gruppen var organisert slik at de hadde en ganske lang planleggingshorisont og trygg økonomi. Dermed kunne medlemmene i gruppa ta ut en stabil årslønn hvert år. Jan-Tore hadde i tillegg en del inntekter fra andre spilleoppdrag, for eksempel begravelser og bryllup.

Ifølge Jan-Tore hadde ikke Nordic Tenors vært mye eksponert på TV. De hadde riktignok vært med i programmet «Beat for beat» på NRK-TV noen ganger og hadde ellers vært på nasjonalt TV «cirka én gang i året». Han mente at de ikke var kommet «helt inn i det gode selskap» i musikkbransjen. Det kunne henge sammen med at de plasserer seg «i skjæringspunktet mellom kunstmusikk og det folkelige», trodde han. Han konstaterte for eksempel at de «aldri har blitt invitert til Spellemann eller sånne typer ting». «Vi er et litt sånt fremmedelement», sa han. Men «vi er blitt veldig godt tatt imot av den litt sånn folkelige musikkbransjen». Et knapt år etter vårt siste intervju, nemlig i februar 2020, deltok Nordic Tenors i den norske finalen i Melodi Grand Prix, riktignok uten å vinne. Det virket likevel som om hovedbasen til Nordic Tenors snarere var publikum i kulturhus rundt om i landet enn nasjonalt TV.

Medlemmene av Nordic Tenors bodde som nevnt spredt og turnerte over hele landet. Hvordan fikk han da familie og yrkeskarriere til å gå sammen?

De største utfordringene var nok i begynnelsen, da vi begynte med juleturné og sånne ting. For da var ungene små. Og den usikkerheten om når man hadde jobb, den var jo veldig stor de første årene. Den er ikke så stor nå lenger. Men nå er jo jentene mine 17 og 15 år. De vet jo at i november og desember er pappa mye borte. De vet også at når jeg er borte, så er det noen perioder [jeg er] mye hjemme. Da vi var i Oslo, hadde vi jo ikke barnehageplass. Men jeg jobbet jo

stort sett på kvelden. Så da ble jeg mye hjemme med ungene på dagtid. Det har vært både fordeler og ulemper. Men jeg er jo prisgitt en god kone,

svarte Jan-Tore. Han opplevde heller ikke at det var noen ulempe for yrkeskarrieren å bo i en småby som Holmestrand, iallfall så lenge den var lokalisert til det sentrale Sør-Østlandet. Han trodde ikke at han fikk færre jobber av å bo i Holmestrand enn å bo i Oslo. Han hadde mange jobbmuligheter i forbindelse med begravelser og brylluper i distriktet, og det var nokså kort avstand til flyplassene Torp og Gardermoen.

I 2019 hadde Jan-Tore ingen planer om å slutte i jobben. Skulle han tenkt på et alternativ til musikerkarrieren, ville det fortsatt vært innen kunst og kultur, for eksempel innen arrangement og produksjon, sa han. Musikkundervisning, som var et aktuelt alternativ i 1999, var kommet i bakgrunnen. Mens 27 år gamle Jan-Tore var nokså usikker på hvilken karrierevei han skulle slå inn på, var 47 år gamle Jan-Tore langt mer trygg og optimistisk som utøvende musiker og entreprenør for en veletablert institusjon i skjæringspunktet mellom klassisk og populærmusikk:

Hvis du går tjue år tilbake i tid, så ser det mye tryggere ut nå, for da visste jeg jo ingenting. Men, la oss si [for] ti år siden. Det er mer naturlig for meg å sammenligne med det, fordi for tjue år siden var jeg jo ikke ferdig med å studere enda. Vi har jo opparbeidet oss et publikum som vi ikke hadde den gangen. Vi har opparbeidet oss en kapital og en organisasjon som er mye større nå enn det var den gangen. Da jeg begynte, så begynte jeg som bare meg [selv]. Nå har vi et selskap, og vi ansetter jo folk. Nå driver vi og planlegger høsten 2020, halvannet år fram i tid. Sånn sett ser det jo ganske trygt ut, da,

sa Jan-Tore til slutt.

Slagverkeren Cathrine

Da vi intervjuet *Cathrine* i 1999, var hun 25 år og ferdig med førsteåret på hovedfaget ved Musikkhøgskolen. Cathrine var vokst opp i Bærum og Asker

og hadde bakgrunn fra en musikkinteressert familie. Fra hun var omtrent 9 år, begynte hun å spille klarinett i korps. Som 16-åring begynte hun på musikklinja på videregående – og spilte fortsatt klarinett. Da hadde hun ennå ingen formening om at hun skulle bli musiker, sa hun. Men i løpet av første skoleår på videregående fikk hun noen øre-nese-hals-problemer, som førte til at hun måtte slutte med å spille klarinett. Det var «noe av det verste jeg har vært med på i hele mitt liv! For da hadde jeg bestemt meg for at dette vil jeg. Og det var vel egentlig første gangen at jeg virkelig fant ut hva jeg ville bli, når jeg en eller annen gang skulle bli stor», fortalte Cathrine i 1999. Så hun måtte bytte instrument. Hun gikk over til slagverk – et instrument hun ikke hadde noen erfaring med fram til da. Etter videregående var det aktuelt å søke videre musikkstudier ved Østlandske musikkonservatorium. Men ettersom Cathrine bare hadde spilt slagverk halvannet år, regnet hun ikke med å komme inn. Hun kom inn likevel. I løpet av det første året på Konservatoriet begynte hun imidlertid å tvile på om det var dette hun ville. Men «jeg hadde jo ikke noe alternativ. For det var jo ikke noe annet jeg hadde lyst til», kom hun til. En hovedgrunn til at hun begynte å tvile på yrkesvalget, var at hun «innså litt mer hvor mye arbeid det var [...]. Man har aldri fri». Men hun kom over denne krisa, dels fordi hun fikk stipend til et studieopphold i utlandet – to og en halv måned i Japan. Cathrine overvant altså usikkerheten og fortsatte med musikkstudiene.

På intervju tidspunktet i 1999 hadde Cathrine bak seg et engasjement ved Oslo-Filharmonien, som del av hovedfagsstudiet. Hun hadde fortsatt slagverk som hovedinstrument. Cathrine gikk da på «hovedfag kammermusikk soloinstrument». Men hun tok ikke sikte på å bli solist – og hadde heller ikke kommet inn på diplomstudiet. Hun oppfattet seg for øvrig som «typisk klassisk» når det gjaldt kunstnerisk profil. Således var hun «ikke spesielt glad i rytmisk musikk, altså pop, rock og jazz», sa hun i 1999. Derimot likte hun «ny musikk» eller «samtidsmusikk». Hva slags yrkesplaner eller -drømmer hadde hun? «Min drømmetilværelse er å jobbe i et fast ensemble som driver med ny musikk, en sinfonietta-besetning⁷», sa hun. Hun var sterkt motivert for en yrkeskarriere som utøvende musiker: «Jeg driver med det som jeg synes er morsomst i hele verden.» Musikkhøgskolestudenten Cathrine fortalte at

7 Sinfonietta er et lite orkester.

hun lenge hadde hatt lyst til «å bli frilansmusiker», vikariere «i orkestre, korps, sette sammen små grupper, få støtte til eldre-konserter». Men etter hvert hadde hun kommet til at fast jobb var å foretrekke framfor stilling som frilanser: «Så har jeg funnet ut nå at jeg vil ha en fast jobb», sa hun i 1999. På terskelen til en musikerkarriere så hun likevel en del problemer ved å tilbringe yrkeslivet som fast ansatt i et orkester: Man kunne bli «veldig satt», mente hun. Men hun syntes det var minst like risikabelt å forbli frilanser og vikar gjennom et langt yrkesliv:

Selv om man har passert førti, så er man allikevel den nederste på rangstigen, fordi man er vikar. Og jeg ser en del mennesker som har levd som frilansere i en tjue års tid, som er så bitre, og de har det ikke noe bra. Og sånn har ikke jeg lyst til å ha det, når jeg blir eldre,

sa Cathrine. Og: «En viss økonomisk sikkerhet er litt viktig for meg.» Så hun virket – tross alt – mest motivert for en fast jobb i et orkester. Hun nevnte ikke noe konkret orkester som førsteprioritet. Men i 1999 anså hun nok Operaorkesteret som et mer realistisk alternativ enn Oslo-Filharmonien. Det hang sammen med at hun visste at det ville bli lyst ut en ledig stilling ved Operaen til høsten, og den hadde hun lyst på. «Filharmonien har ikke hatt vikarprøvespill så lenge jeg har studert», mente hun. Cathrine regnet med at man som fast ansatt ville ha frihet til å være med på andre interessante prosjekter ved siden av, for eksempel med Oslo Sinfonietta. Hvordan trodde hun arbeidssituasjonen hennes ville bli om fem–ti år etter 1999? «Da regner jeg med at den er ganske satt», svarte hun. Og:

Jeg har bestemt meg for at hvis ikke jeg får en fast jobb umiddelbart, så skal jeg bruke noen år på å være frilanser og leve det livet. Men jeg regner ikke med at jeg kommer til å gjøre det noe særlig lenger enn i fem til ti år. Etter det regner jeg med at jeg bestemmer meg for én ting som jeg kan gjøre fast og kunne ha litt fritid.

I 1999 så ikke Cathrine for seg noen klare alternativer til en yrkeskarriere som musiker. Men hun var ikke avvisende til en kulturadministrativ jobb, «hvis det tørket ut på andre ting», sa hun da. Hun nevnte administrator av Ultima-festivalen eller produsent i Rikskonsertene som mulige jobbalterna-

tiver. Hun var heller ikke fremmed for å undervise, selv om det ikke var hennes førsteprioritet. I tillegg syntes hun det var moro med organisasjonsarbeid, sa hun. Alt i alt var musikkstudenten Cathrine *ikke* bekymret for om hun skulle få noe å gjøre etter studiet. Men hun var ikke særlig interessert i å bli distriktsmusiker, primært fordi hun helst ville bli værende i Oslo.

Da vi møtte henne igjen på Akershus festning i Oslo i mars 2019, var 45 år gamle Cathrine fast ansatt slagverker i Forsvarets stabsmusikkorps. Der hadde hun vært ansatt siden 2006. Etter at hun avsluttet studiene i 2000, var hun frilanser i noen år. Som frilanser hadde hun et halvårsvikariat i Marine-musikken, deltidsstilling i kulturskole, masse vikariater i orkestre i Oslo og litt rundt omkring i landet, samt ulike typer prosjekter. Hun opplevde ikke frilanssituasjonen som arbeidsmessig eller økonomisk prekær, dels fordi samboeren hennes var i en tilsvarende situasjon. Hun fortalte at hun som frilanser hadde «bra med jobb hele tiden – og syntes jeg hadde bra med penger». I 2019 sa hun videre: «Det har alltid vært greit; jeg har alltid hatt mat og vin.» I frilansperioden deltok hun i flere prøvespill til faste orkesterstillinger, noe som var både arbeidskrevende og stressende. Hun ønsket seg særlig en stilling i Operaorkesteret og prøvespilte der et par ganger. Men etter hvert, i 2006, fikk hun fast jobb i Forsvarets musikk. Som frilansmusiker hadde hun måttet arbeide veldig mye på et svært arbeidskrevende og uforutsigbart felt. Nå hadde hun slått seg til ro ved Forsvarets musikk. Hun prøvespilte ikke for jobb i andre orkestre lenger: «Nei, nå er jeg snart 45 år gammel, og da orker jeg ikke lenger», sa hun.

Ved siden av at den gir økonomisk trygghet, kunne jobben i Forsvarets musikkorps gi en slagverker flere musikkfaglige utfordringer enn hun ville fått i et tradisjonelt orkester: «Hvis du tenker på en orkesterkonsert, så ser du en slagverker som sitter bak der og sitter og sitter og sitter. Og så reiser han seg opp mot slutten og spiller ‘dinge-dinge-ding’. Og så er det ferdig. Mens *her* [i Forsvarets musikkorps] så spiller vi hele tiden», forklarte hun. Dessuten hadde de et mer variert repertoar («vi spiller en del pop- og light-musikk»), og når et bredere publikum, enn tradisjonelle symfoniorkestre, mente hun.

Cathrine hadde – i 2019 – også en del musikalske sideengasjementer ved siden av den faste jobben – i barokk- og samtidsensembler, og litt undervisning. Hun var dessuten engasjert i flere fagpolitiske og kulturpolitiske verv, blant annet i organisasjonen CREO og i Kulturrådet. Hun hadde en fast

årsinntekt på knapt 500 000 kr og tjente kanskje 100 000–150 000 kr i tillegg. Tidligere bodde Cathrine og samboeren i leilighet i Oslo, men de hadde etter hvert flyttet og kjøpt hus med hage i Fredrikstad, blant annet av hensyn til samboerens jobb i Halden. Som snart 45-åring – med mange års erfaring som fast ansatt ved Forsvarets musikk – hadde ikke Cathrine noen direkte planer om jobbskifte, eller om å slutte som musiker. Men hun hadde ikke samme høye ambisjoner lenger. Ja, hvordan hadde hennes forhold til arbeid og karriere endret seg over tid?

Det skjer nok noe når man kommer inn i sånn fast arbeidsforhold. Det er masse hensyn der som spiller inn. Det blir mer en jobb. Men likevel, blodpumpa går jo hver gang det er konsert, likevel. Man er jo ikke avstumpet i forhold til det her. Men det er vel det at den andre delen av livet, den private delen av livet, tar større plass nå. For da jeg studerte, følte jeg at jeg var musikkstudent, jeg var omtrent bare det, jeg var ikke noe annet. Ingen hobbyer, altså noen kjærrestegreier [...]. Man levde kun i det. Sånn er det ikke lenger,

svarte Cathrine. Hva er disse andre delene av livet som er så viktige nå? «Ja, familielivet, dra på hytta, planlegge sommerferie, passe på huset, alt det der sånn, lage middag», svarte hun.

Kanskje hun likevel kunne tenke seg å hoppe av den faste stillingen for å gjøre noe helt annet? Hvis hun skulle tenkt seg en alternativ jobb, «kunne det vært type sånn fagforeningsarbeid. Det er ikke utenkelig for meg å skulle kunne gå inn i en sånn type jobb, etter hvert. Fordi jeg synes det er spennende, og fordi jeg synes det er viktig», sa hun til slutt i 2019.

Orkestermusikeren Stine

Da vi intervjuet *Stine* i 1999, var hun ennå ganske ung, bare 20 år. Stine – som er fra Ålesund – fortalte at hun begynte å spille fiolin da hun var 6 år. Før det hadde hun gått i musikkbarnehage og spilt blokkfløyte. Hun gikk i musikk-skole og spilte fiolin fram til hun begynte på musikklinja på videregående. Underveis spilte hun også noe piano. Som barn og ungdom fikk hun mulighet til å spille i Ålesund symfoniorkester – et lokalt orkester, hvor både ama-

tører og profesjonelle deltar. Her fikk hun også prøvd seg som solist. I tillegg hadde hun andre interesser, for eksempel fotball: «Jeg har spilt det like lenge som fiolin, da», fortalte hun. Men på andreåret av videregående ga hun opp fotballen.

På intervjutidspunktet i 1999 gikk Stine på andre år «kandidat utøvende» på Musikkhøgskolen i Oslo og hadde fortsatt fiolin som hovedinstrument. Hun var da noe usikker på framtidige utdannings- og yrkesplaner. Men hun regnet med å ta hovedfag eller diplomstudium etter de fire årene ved kandidatstudiet. Stine så imidlertid ikke for seg en framtidig utdanning eller karriere som *solist*, for «da måtte jeg nok ha begynt og fått hørt det for lenge siden», sa hun i 1999. At hun sa det på den måten, betyr at noen musikkstudenter får tidlig tilbakemelding om at de har et solistpotensial. Stine selv var nokså ensidig motivert for en musikerkarriere: «Jeg kan ikke tenke meg noe annet jeg kan drive med», og «jeg er veldig heldig som har fått gava å kunne spille fele. Så jeg føler jeg må bruke det. Jeg er ikke så dyktig på andre områder», sa hun i 1999. Stine var særlig motivert for å spille klassisk musikk, men heller ikke helt avvisende til en pedagogisk videreutdanning. Alt som student hadde hun en del spilleoppdrag – og tjente noen penger på det. Trass i usikkerheten omkring egne framtidsplaner ønsket hun seg i 1999 primært en stilling i et orkester: «Det som hadde vært topp, det er å sitte i et greit orkester en plass. Det skulle jeg trives veldig med, tror jeg», sa hun. Men hun følte seg ikke sikker på at hun ville få fast orkesterjobb og var åpen for alternativer. På spørsmål om hva hun ville gjøre hvis hun ikke fikk noen orkesterjobb, svarte hun at hun godt kunne tenke seg en distriktsmusikerstilling, eller å spille i en mindre kammermusikkgruppe og kanskje undervise litt. «Hvis jeg ikke er bra nok til å få den jobben jeg vil, så ender jeg vel opp med å undervise en klasse», sa hun den gang. Full undervisningsstilling fristet imidlertid ikke. Men 50 % undervisning og 50 % utøving ville være «helt greit», sa hun i 1999. Hun var klar over at det var stor konkurranse om faste stillinger i orkestre, og at å spille i et orkester ikke alltid er noen dans på roser. Regnet hun da med å bli en anerkjent orkestermusiker? «Forhåpentligvis er jeg bakerst på andre fele i Filharmonien, liksom?»⁸ Nei, jeg vet ikke», svarte

8 «Bakerst på andre fele» betyr da en type lavstatus innad i orkesteret, jf. begrepene «å spille førstefiolin» eller «andrefiolin». Det fins forskjellige typer hierarkier innad i et symfoniorkester – både mellom instrumentgrupper og når det gjelder fysisk plassering i orkesteret, jf. Lehmann 2002.

hun selvironisk. Hun var redd for å komme i en stilling der hun ikke fikk formidle det hun hadde på hjertet. Da kunne hun «tørke opp» som musiker til slutt. Hva mente hun med det?

Da mener jeg at du får en jobb, som du må ha i mange år, fordi at du kanskje ikke får noe annet, eller er redd for at du kanskje ikke får noe annet, redd for å slutte. At du derfor tørker opp, at du ikke ser gleden i det lenger. Det er en veldig stor fare. Du ser jo det på mange i dag,

svarte Stine.

Da vi møtte henne igjen på Marienlyst i Oslo 20 år etter, hadde Stine ennå ikke fylt 40 år. Nå var hun tilsatt i 50 % stilling i Kringkastingsorkesteret i Oslo (KORK). Stine fikk fast full jobb i KORK alt i 2006, det vil si rett etter at hun hadde avsluttet hovedfaget ved Musikkhøgskolen i 2005. Hun satt i denne faste fulltidsstillingen i flere år. I 2012 fikk hun imidlertid helseproblemer og måtte trappe ned etter hvert. I 2019 kombinerte hun deltidsstillingen ved KORK med ulike frilansoppdrag. Hun hadde blant annet vært vikar i flere andre orkestre og hatt forskjellige undervisningsoppdrag. Etter at hun fikk helseproblemer, prøvde Stine «egentlig å slutte» som musiker, det vil si å «finne et annet yrke», men uten hell: «Jeg prøvde virkelig, altså», sa hun, men hun erkjente etter hvert at det var musiker hun var. Nå virket det som om hun er ganske tilfreds med å kombinere den faste deltidsjobben i KORK med forskjellige frilansoppdrag. Hva gjorde hun egentlig i den halve stillingen som frilanser?

Skal jeg ta med alt? Jeg har så mange prosjekter. Jeg fungerer som frilansfiolinist. Så får jeg en ekstra uke i et annet orkester, og jeg har vært en del vikar med undervisning på Barratt Due [musikk-institutt]. Og så har jeg privatundervisning som jeg gjør både med Timani⁹ og som vanlig fiolinundervisning,

svarte Stine.

9 Timani er en bevegelseslære for musikere utviklet av universitetslektor/pianist Tina Margareta Nilssen, som også holder kurs i emnet ved Musikkhøgskolen.

Det var usikkert om hun ville gå tilbake til 100 % stilling i KORK, om muligheten skulle åpne seg. Det skyldtes ikke minst at hun likte å undervise. Kanskje ville hun fortsette å kombinere deltidsstilling i orkesteret med forskjellige frilansoppdrag i årene framover? Hun hadde iallfall skrinlagt ideen om å slutte helt som musiker. Men hva med en annen type musikeryrke? På slutten av studiet ved Musikkhøgskolen hadde Stine et vikariat som distriktsmusiker hjemme i Ålesund, fortalte hun nå i 2019. Men hun hadde ikke senere tenkt veldig seriøst på å vende tilbake dit, selv om hun ikke kjente seg like bundet til Oslo som før.

Deltidsstillingen ved KORK ga en stabil halvårsinntekt, på linje med generelt lønnsnivå i slike offentlige stillinger. Men nå trodde Stine at hun tjente vel så mye på øvrige oppdrag, særlig undervisning.

Stine var snart 40 år i 2019. Hvordan så hun på yrkeskarrieren framover – det vil si de neste 20 årene – fram til hun fyller 60?

Jeg tror det innebærer litt andre ting. Jeg har ikke ambisjoner som fiolinist på samme måte. Jeg higer ikke etter å komme meg inn og spille i Berlin-filharmonien. Ambisjonene mine ligger ikke der akkurat nå, i hvert fall. Det kan jo komme, men jeg tror ikke det gjør det. [...] I det siste har det vært viktig for meg å bruke flere [andre] sider av meg selv enn musikeren. [...] Det har gjort meg godt. Og det virker som det skal fortsette en stund. Jeg gjør stadig vekk ting jeg ikke kan. Og finner mye inspirasjon i det. Det utvikler meg også som musiker, men på en annen måte,

sa Stine til slutt.

Oppsummering

Fortellingene til de åtte tidligere musikkstudentene illustrerer at det fins et nokså bredt og mangfoldig arbeidsmarked på musikkfeltet i Norge: Alle de åtte som vi intervjuet – først i 1999 og så om igjen i 2019 – var veletablerte yrkesaktive innenfor musikksektoren i 2019: Fem var i hovedsak profesjonelle musikere, mens tre jobbet i andre yrker der de fikk brukt sin kunstneriske kompetanse og utdanning. Tre av de fem utøvende musikerne – Ida,

Christine og Stine – var fast ansatte i orkestre, mens Marianne og Jan-Tore var frilansere. Ann-Kristin og Jan Ragnar jobbet i undervisningssektoren, mens Vegard drev et klassisk plateselskap. Alle åtte hadde imidlertid jobbet som utøvende musikere – i kortere eller lengre tid – under eller etter studietiden på 1990-tallet. De fleste hadde gjennomlevd noen utprøvende og litt usikre år etter studiene. Men etter hvert hadde de etablert seg fastere som yrkesaktive på musikkfeltet. Flere av de åtte tidligere musikkstudentene bodde eller arbeidet i Oslo i 2019. Men de var mindre Oslo-sentraliserte enn for eksempel skuespillerne: Sangeren Jan-Tore bodde eksempelvis i Holmestrand og turnerte ellers over hele landet; musikklektoren Jan Ragnar bodde i Oslo, men arbeidet ved Greåker videregående skole i Sarpsborg; musikk-skolerektor Anne-Kristin bodde og arbeidet i Sørumsund – fire-fem mil fra Oslo; mens konsertsangeren Marianne nettopp hadde flyttet til Oslo fra Lofoten, hvor hun hadde bodd i mange år. Musikeren Ida var den eneste av de åtte tidligere musikkstudentene som nå var fast etablert ved en regional institusjon – Stavanger symfoniorkester.

Seks av de åtte var imidlertid primært yrkesaktive innad i Norge. Men Marianne var en internasjonal konsertsanger, mens Vegard formidlet klassisk musikk både til et nasjonalt og et internasjonalt publikum.

Det er ellers velkjent at mange musikere – både i Norge og andre land – kombinerer flere sysler samtidig, for eksempel utøving og undervisning. Det gjorde også flere av våre musikkinformanter, ikke minst tidlig i yrkeskarrieren. Etter hvert fant de kanskje ut at de burde satse mer ensidig langs ett karrierespor: Slik kombinerte Vegard utøvende musikk og plateproduksjon i flere år, før han etter hvert satset fullt på plateselskapet. Og Ann-Kristin kombinerte utøving, instruksjon og undervisning i musikk i noen år, før hun primært satset på undervisning og etter hvert administrasjon og ledelse.